

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی اردبیل

دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

دانشکده پزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجه دکترا دکترا تخصصی رشته اطفال

عنوان

تعیین میزان اثربخشی بازی درمانی با رویکرد شناختی رفتاری بر

بهبودی هیجانی، افزایش خودکارآمدی و کاهش ترس از محیط

های درمانی در کودکان مبتلا به سرطان خون بستری در

بیمارستان بوعلی اردبیل

نگارش:

دکتر نازیلا سید نوریان

اساتید راهنما:

دکتر افشین فتحی

اساتید مشاور:

دکتر پرویز مولوی

دکتر مهیار ندرمحمدی

خرداد ۱۴۰۰

شماره پایان نامه : ۰۱۳۷

تقدیم به پدر و مادر عزیزم :

خدا را بسی شاکرم که از روی کرم ، پدر و مادری
فداکار نسیم ساخته تا در سایه درخت پر بار وجودشان
بیاسایم و از ریشه آنها شاخ و برگ گیرم و از سایه
وجودشان در راه کسب علم و دانش تلاش نمایم .
والدینی که بودنشان تاج افتخاری هست بر سرم
ونامشان دلیلی هست بر بودنم ، چرا که این دو وجود
، پس از پروردگار مایه هستی ام بوده اند ، دستم را
گرفتن و راه رفتن در این وادی زندگی پر از فراز و
نشیب آموختند . آموزگارانی که برایم زندگی بودن و
انسان بودن را معنا کردند .

همسر عزیزم دکتر علی نخستین

که با عشق و پشتیبانی اش به این منظور نائل شدم ، و با صبر و
تحمل ، مشکلات مسیر را برایم دتسهیل نمود ، قدر دان زحمات
هستم .

پسر دلبندم شهسان

که وجودش ، شادی بخش و مایه آرامش من هست .

خواهر عزیزم دکتر بهاره سید نوروزیان
و داماد عزیزمان حسن سمیع نژاد و دختر
عزیزم هلیا

تشکر و قدر دانی

سپاس خدای را که سخنوران ، درستودن او
بمانند و سلام و درود بر محمد و خاندان پاک
او .

بدون شک جایگاه و منزلت معلم ، اجل ار آن
است که در مقام قدر دانی از زحمات بی
شائبه ی او ، با زبان قاصر و دست ناتوان ،
چیزی بنگاریم ، بر حسب وظیفه و ادب و از
باب

(من لم یشکر النعم من المخلوقین لم
یشکر الله)

از استاد با کمالات و شایسته : جناب
آقای دکتر فتحی که در کمال صعه صدر
، با حسن خلق و فروتنی ، از هیچ کمکی

در این عرصه بر من دریغ ننموده اند و
زحمت راهنمایی این رساله را بر عهده
گرفتند ،

و از اساتید فرزانه و دلسوزم جناب آقای
دکتر پرویز مولوی و جناب آقای دکتر
مهریارندر محمدی

به خاطر کمک های ارزشمندشان
در تکمیل این رساله ، کمال تشکر و قدر
دانی را دارم باشد که این خردترین ،
بخشی از زحمات آنان را سپاس گوید .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
	فصل اول مقدمه
۲	۱-۱- مقدمه
۳	۱-۲- بیان مساله
۴	۱-۳- اهداف و فرضیات طرح
۴	۱-۳-۱- هدف کلی مطالعه
۴	۱-۳-۲- اهداف اختصاصی
۵	۱-۳-۳- سوالات
۵	۱-۴- تعریف واژه ها
	فصل دوم بررسی متون
۷	۲-۱- اپیدمیولوژی سرطان در دوره کودکی و بلوغ
۱۱	۲-۲- لوسمی ها
۱۲	۲-۲-۱- لوسمی لنفوبلاستیک حاد
۱۶	۲-۲-۲- لوسمی میلوژن حاد
۱۸	۲-۲-۳- سندرم داون و لوسمی حاد و میلوپرولیفراسیون
۲۳	۲-۳- لنفوم
۲۳	۲-۳-۱- بیماری هوچکین
۲۴	۲-۳-۲- لنفوم غیر هوچکین (NHL)
۲۶	۲-۴- ترس از محیط های درمانی
۲۸	۲-۵- خودکارآمدی
۲۹	۲-۶- بهزیستی هیجانی

- ۳۰ ..... ۲-۷- بازی درمانی.....
- ۳۱ ..... ۲-۷-۱- بازی درمانی در کودکان سرطانی.....
- ۳۴ ..... ۲-۷-۲- انواع بازی.....
- ۳۷ ..... ۲-۷-۳- ارتباط کودک از طریق بازی.....
- ۳۷ ..... ۲-۷-۵- بازی به عنوان یک روش درمانی.....
- ۳۹ ..... ۲-۷-۶- اختلالاتی که با بازی درمانی قابل درمان است.....
- ۴۰ ..... ۲-۷-۷- مراحل اجرای بازی درمانی.....
- ۴۱ ..... ۲-۷-۸- فرایند بازی درمانی.....
- ۴۳ ..... ۲-۷-۹- اصول بازی درمانی.....
- ۴۵ ..... ۲-۷-۱۰- ویژگیهای شخصیتی درمانگر.....
- ۴۶ ..... ۲-۷-۱۱- اتاق و وسایل بازی درمانی.....
- ۴۹ ..... ۲-۷-۱۲- انواع اسباب بازی اتاق بازی درمانی.....
- ۵۵ ..... ۲-۷-۱۳- نحوه ی دعوت کودک به اتاق بازی درمانی.....
- ۵۶ ..... ۲-۷-۱۴- فنون بازی درمانی.....
- ۵۹ ..... ۲-۵- مطالعات مشابه.....

فصل سوم مواد و روش کار

- ۵۹ ..... ۳-۱- نوع، زمان و محیط مطالعه.....
- ۵۹ ..... ۳-۲- جمعیت مورد مطالعه و حجم نمونه ها.....
- ۵۹ ..... ۳-۳- روش گردآوری اطلاعات.....
- ۶۲ ..... ۳-۴- معیارهای ورود به مطالعه.....
- ۶۲ ..... ۳-۵- معیارهای خروج از مطالعه.....
- ۶۲ ..... ۳-۶- ملاحظات اخلاقی.....
- ۶۳ ..... ۳-۷- محاسبات آماری.....
- ۶۴ ..... ۳-۸- جدول متغیرها.....

فصل چهارم نتایج

- ۴-۱- سن بیماران..... ۶۵
- ۴-۲- جنسیت بیماران..... ۶۶
- ۴-۳- خودکارآمدی..... ۶۷
- ۴-۴- ترس از بیمارستان..... ۶۹
- ۴-۵- بهزیستی هیجانی..... ۷۱

فصل پنجم بحث و نتیجه گیری

- ۵-۱- تعیین میزان اثربخشی بازی درمانی با رویکرد شناختی رفتاری بر افزایش خودکارآمدی در کودکان مبتلا به سرطان خون بستری در بیمارستان بوعلی اردبیل..... ۷۳
- ۵-۲- تعیین میزان اثربخشی بازی درمانی با رویکرد شناختی رفتاری بر بهزیستی هیجانی در کودکان مبتلا به سرطان خون بستری در بیمارستان بوعلی اردبیل..... ۷۶
- ۵-۱- تعیین میزان اثربخشی بازی درمانی با رویکرد شناختی رفتاری بر کاهش ترس از محیطهای درمانی در کودکان مبتلا به سرطان خون بستری در بیمارستان بوعلی اردبیل..... ۷۷
- ۵-۴- محدودیتهای مطالعه..... ۸۲
- ۵-۵- جمع بندی و نتیجه گیری..... ۸۳
- ۵-۶- پیشنهادات..... ۸۴
- منابع..... ۸۵

فهرست جداول

- جدول ۱-۴ ارتباط خود کارامدی در گروه های مورد مطالعه قبل و بعد از مداخله ۶۷
- جدول ۲-۴ ارتباط ترس از بیمارستان در گروه های مورد مطالعه قبل و بعد از مداخله ۶۹
- جدول ۳-۴ ارتباط بهزیستی هیجانی در گروه های مورد مطالعه قبل و بعد از مداخله ۷۱

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۴ فراوانی بیماران مورد مطالعه به تفکیک بازه سنی ۶۵
- نمودار ۲-۴ پراکندگی بیماران مورد مطالعه به تفکیک جنسیت در گروه های مورد مطالعه .. ۶۶
- نمودار ۳-۴ پراکندگی بیماران مورد مطالعه به تفکیک نمره خودکارآمدی در گروه های مورد مطالعه قبل و بعد از مداخله ۶۸
- نمودار ۴-۴ تغییرات نمره خودکارآمدی در گروه های مورد مطالعه قبل و بعد از مداخله ۶۸
- نمودار ۵-۴ پراکندگی بیماران مورد مطالعه به تفکیک نمره ترس از بیمارستان در گروه های مورد مطالعه قبل و بعد از مداخله ۷۰
- نمودار ۶-۴ تغییرات نمره ترس از بیمارستان در گروه های مورد مطالعه قبل و بعد از مداخله ۷۰
- نمودار ۷-۴ پراکندگی بیماران مورد مطالعه به تفکیک نمره بهزیستی هیجانی در گروه های مورد مطالعه قبل و بعد از مداخله ۷۲
- نمودار ۸-۴ تغییرات نمره بهزیستی هیجانی در گروه های مورد مطالعه قبل و بعد از مداخله ۷۲

AML: Acute myeloid leukemia

ALL: Acute lymphocytic leukemia

تعیین میزان اثربخشی بازی درمانی با رویکرد شناختی رفتاری بر بهزیستی هیجانی، افزایش خودکارآمدی و کاهش ترس از محیط های درمانی در کودکان مبتلا به سرطان خون بستری در بیمارستان بوعلی اردبیل

چکیده

زمینه: سرطان یکی از بیماریهای مزمن و نادر در کودکان است که همواره با مشکلات روانی همراه است. یکی از مهم ترین و موثرترین رویکردهای روان درمانی برای کنترل آسیب های عاطفی-روانشناختی کودکان مبتلا به سرطان، بازی درمانی است.

هدف: هدف از این مطالعه تعیین میزان اثربخشی بازی درمانی با رویکرد شناختی- رفتاری بر بهزیستی هیجانی، افزایش خودکارآمدی و کاهش ترس از محیط های درمانی در کودکان مبتلا به سرطان خون بستری در بیمارستان بوعلی اردبیل بود.

مواد و روش ها: این پژوهش از نوع مداخله ای (پیش آزمون - پس آزمون) می باشد. جامعه پژوهش حاضر را کلیه کودکان ۵ تا ۱۵ سال مبتلا به سرطان خون بستری در بیمارستان بوعلی اردبیل تشکیل دادند که از این تعداد ۳۰ نفر به طور تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل به عنوان نمونه پژوهش گمارده شدند. آن ها به مدت ۱۰ جلسه تحت بازی درمانی قرار گرفتند، اما گروه کنترل هیچ گونه مداخله روانشناختی دریافت نکردند و فقط درمان های دارویی معمول آن ها پیگیری شد. قبل و بعد از مداخلات لازم، نمرات بیماران و اثربخشی آن ها با تکمیل پرسش نامه های مربوطه ارزیابی گردید.

یافته ها: میانگین سنی کودکان $8/67 \pm 3/02$ سال بود. ۱۵ بیمار پسر و ۱۵ بیمار دختر بودند. بیماران گروه مورد نظر در پایان مطالعه بصورت معنی داری دارای خودکارآمدی بهتر ($p=0/003$) و ترس کمتری ($p=0/001$) داشتند، ولی از نظر بهزیستی عاطفی بین دو گروه اختلاف آماری معنی داری مشاهده نگردید ($p=0/13$).

نتیجه گیری: با توجه به نتایج این مطالعه، بازی درمانی تاثیر مثبت و معنی داری در کاهش ترس و خودکارآمدی کودکان مبتلا به سرطان بستری در بیمارستان دارد.

کلمات کلیدی: بازی درمانی، خودکارآمدی، سرطان خون، ترس.